

NATUURLIJK KAPITAAL!

Overijsselse Natura2000 gebieden leveren massa's organische stof

In twintig natuurgebieden in Overijssel worden maatregelen genomen om de natuurwaarden te herstellen en te versterken. Hoe kan je omgaan met de enorme stromen organisch materiaal die daarbij vrijkomen?

Veel natuurgebieden in Nederland hebben te kampen met een achteruitgang in de biodiversiteit. Dit komt voor een belangrijk deel doordat de bodem wordt verrijkt met stikstof vanuit de lucht (stikstofdepositie). Om het tij te keren, wordt sinds 2015 het Programma Aanpak Stikstof (PAS) uitgevoerd. Enerzijds heeft dit tot doel om de stikstofdepositie te verlagen en anderzijds om de natuur met herstelmaatregelen bestendiger te maken tegen stikstof. Dat geeft ook ruimte voor economische ontwikkelingen. Alleen al in de provincie Overijssel worden in – en rondom – twintig natuurgebieden maatregelen uitgevoerd. Daarbij komen enorme hoeveelheden organisch materiaal vrij, zoals maaisel, plaggen, hout, strooisel, riet en veengrond.

Wieden en Weerribben

Harro Pruijssen leidt namens de provincie Overijssel projecten in de Natura2000 gebieden, waaronder De Wieden en Weerribben, het grootste laagveengebied van Europa. Hij vertelt: “Door turfwinning zijn hier in het verleden waterplassen ontstaan, ofwel ‘petgaten’. Er komen bijzondere soorten flora en fauna voor, die karakteristiek zijn voor verschillende stadia van verlanding. Maar als we niets doen, groeien de plassen langzaam dicht en gaan de unieke condities voor zeldzame natuur verloren. Om de verlandingscyclus weer op gang

te brengen, gaan we vele hectaren nieuwe petgaten graven en riet en moerasbos verwijderen. Voor het vrijkomende materiaal zoeken we zo hoogwaardig mogelijke toepassingen. Het zou bijvoorbeeld prachtig zijn als het riet – in deze tijden van veranderend klimaat – kan worden gebruikt in isolatiemateriaal voor woningen. Nog mooier is het als organisch materiaal ingrediënten zou bevatten die voor voeding of voor de gezondheidssector gebruikt zouden kunnen worden. En natuurlijk kan de organische stof waardevol zijn voor bodemverbetering, want een gezonde bodem is de basis voor de kringlooplandbouw waarvoor minister Carola Schouten pleit. We zoeken in feite nieuwe economische dragers voor turfwinning.”

Denkkracht samenleving benutten

“Het graven van de petgaten is een complexe klus. De percelen liggen verspreid en de grond is zompig en nauwelijks begaanbaar voor zware machines. Bovendien komen er miljoenen kubieke meters veen en ander organisch materiaal vrij. Die moeten ergens heen. In onze zoektocht naar een effectieve werkwijze en hoogwaardige toepassingen, zijn we een innovatietraject gestart. Daarbij hebben we een groot aantal bedrijven gevraagd om met ons mee te denken; ook hebben we interviews gehouden met deskundigen en een groep internationale studenten op het onderwerp gezet. Het traject leverde

veel waardevolle ideeën op, met drie oplossingsrichtingen:

- Het benutten van veengrond tegen bodemdaling in het omliggende veenweidegebied;
- Het ontwikkelen van een marktplaatsmodel: welk materiaal komt er vrij en hoe kan je het hoogwaardig toepassen?
- De vrijgekomen organische materialen in het nabijgelegen meer De Wieden storten, zodat dat op bepaalde plekken ondieper wordt. Het onder water storten voorkomt dat er CO₂ vrijkomt door oxidatie van het veen en schept extra ruimte voor nieuwe plantengroei.

In andere gebieden zoeken we samen met de markt naar mogelijkheden voor het benutten van het ‘strooisel’ dat vrijkomt bij herstel van heide als natuurlijk kapitaal. Om de heide een kans te gunnen moeten namelijk niet alleen de bomen die er groeien worden verwijderd, maar ook het strooisel dat daaronder ligt. Het gaat om honderdduizenden kuubs.”

Tegen welke dilemma's loop je aan?

“Het klinkt misschien cryptisch, maar de natuurwetgeving kan zelf in de weg zitten. Natura2000 verplicht je om bepaalde zeldzame soorten te behouden, terwijl diezelfde Natura2000 vraagt om herstel van habitats. Voordat je met grote machines aan de slag gaat moet je samen met ecologen en vergunningverleners zoeken naar de

veenwinning uit petgaten levert:

grote hoeveelheden organische stof

mooie natuur met bijzondere flora en fauna

toepassing bijvoorbeeld:

BODEMVERBETERING

of

ISOLATIEMATERIAAL

balans wat 'goed is voor de natuur'. Verder denkt de markt veel in termen van afval, afvoeren en composteren en wordt er minder naar andere toepassingsmogelijkheden gezocht. Dat vereist een andere mindset en daarvoor is tijd nodig. Het is ook een financiële kwestie. Als je de marktpartijen vraagt om actief mee te denken over toepassingsmogelijkheden, dan is het logisch dat ze hun inzet willen terugverdienen. In de transitieperiode – totdat je zeker weet hoeveel waarde de vrijkomende materialen hebben – zal je als overheid die innovatieslag moeten betalen. En als laatste knelt de regelgeving

soms. We mogen het materiaal dat vrijkomt niet altijd over grote afstanden transporteren, maar natuurgebieden liggen vaak afgelegen en dat beperkt de mogelijkheden.

Toch wil ik niet met dilemma's afsluiten. Op dit moment staan de circulaire economie, kringlooplandbouw en het CO₂-vraagstuk volop in de belangstelling. We werken daar ook als provincie hard aan. Dit biedt kansen om gezamenlijk een transitie op gang te brengen en de vrijkomende hoeveelheden organische stof te benutten: het is natuurlijk kapitaal!"

FEITEN

- A Projectlocatie**
Provincie Overijssel
  - B Eigen doelen en ambities**
'Hoogwaardig benutten van organisch materiaal dat vrijkomt bij natuurherstelmaatregelen in Natura2000 gebieden'
  - C Betrokken (keten)partners**
    - Provincie Overijssel
    - Natuurbeheerders
    - Aannemers / bedrijfsleven
    - Kennisinstellingen
    - Andere 'meedenkers'
  - D Bijdrage aan de Transitie Agenda**
    - Actielijn 'Optimale verwaarding van biomassa en reststromen tot circulaire, biobased producten'
    - Actielijn 'Circulair en regeneratief gebruik van bodem en nutriënten'
- Relevante interventies
- Ontwikkelen van businessmodellen voor steeds verdere sluiting van nutriënten- en organische stof-kringlopen
  - Bekendheid en het belang van circulaire biobased concepten vergroten bij producenten, afnemers en consumenten
  - Overheid als 'launching customer' van innovatieve biobased concepten (innovatief aanbesteden)